

Učebnice psychologie s velkým U

Nolen-Hoeksema, S. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*.
Praha: Portál, 2012. 884 stran, 3. přeprac. vydání.

Tlustá učebnice o síle 884 stran na křídlovém papíře leží na mém stole a já přemýšlím, jak představit 3. přepracované vydání této klasické učebnice psychologie, protože ji zná patrně každý, kdo se zajímá o obor psychologie. Žádná učebnice podobného rozsahu v češtině dostupná není a tak se *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda* nabízí jako první volba, pokud si někdo chce vytvořit solidní základ z psychologie, připravit se na přijímací zkoušky nebo si už jako hotový psycholog potřebuje osvěžit znalosti z některé oblasti psychologie, které se právě nevěnuje.

Učebnice prochází vývojem od roku 1953, kdy vyšla poprvé. Od té doby je pravidelně cizelována a aktualizována. Třetí české vydání vychází z 15. vydání v angličtině. Z pohledu Evropana bylo nejslabším místem jinak skvělé učebnice, že prezentovala výhradně americký pohled na psychologickou vědu a nabízela zjištění vycházející převážně z podmínek v USA. Tento limit si patrně uvědomili i sami autoři posledních vydání a tak je součástí autorského týmu 15. vydání kromě S. Nolen-Hoeksemaové, B. Fredricksonové a G. Loftuse, kteří jsou všichni ze severoamerických univerzit, také W. A. Wagenaar z univerzity v Leidenu (Nizozemí). Rovněž v týmu recenzentů publikace najdeme zástupce evropské psychologie – rekrutují se hlavně z britských univerzit. Navzdory této snaze pronikl evropský pohled na psychologické otázky do učebnice jen nepatrně. Musíme tak i v novém vydání přijmout fakt, že nám bude prezentováno empirické poznání bez hlubší filozofické dimenze, na kterou jsme v evropském kontextu zvyklí a přikládáme jí důležitost. Zamrzí to zvláště u přepracované součásti každé kapitoly, kterou je „Pohled z obou stran“. Tato část prezentuje vždy dva pohledy na jednu psychologickou otázku. Témat je sedmnáct, tedy se vyjádřilo třicet čtyři odborníků na daná témata. Čtyři jsou Evropané a zbylých třicet jsou Američané.

Zůstala zachovaná osvědčená a funkční struktura učebnice, tedy každou kapitolu zahajuje stručný příklad z běžného života, kterou následuje výklad. Po určitých úsecích najdeme dílčí shrnutí v graficky odlišeném rámečku v několika bodech a navazující otázky ke kritickému zamyšlení. Tam, kde je to užitečné, je vložen do textu přehled pojmů – např. Stádia morálního usuzování podle Kohlberga nebo Šest složek emočního procesu. Aktualizací prošla součást každé kapitoly, kterou představuje rámeček „Nové oblasti psychologického výzkumu“, kde byly aktualizovány nejen zdroje, ale i témata. Už byla zmíněna další součást každé kapitoly, kterou je „Pohled z obou stran“. V závěru každé kapitoly najdeme (oproti minulému vydání mírně rozšířené) shrnutí celého tématu v bodech, klíčové pojmy a užitečné internetové odkazy. Odkazováno je na prvním místě na webové stránky ke knize. Pokoušela jsem se na tyto stránky registrovat, abych vyzkoušela kvalitu a rozsah materiálu, který je autory slibován jako dostupný studentům i učitelům. Zatím jsem s odstupem týdnů neobdržela přístupové údaje, tedy nemůžu dát referenci k tomuto doplňkovému zdroji. V tomto vydání již není v kapitolách odkazováno na tištěné zdroje (jen seznam literatury na konci).

K obsahu knihy – v novém vydání bylo osm okruhů rozčleněno do celkem sedmnácti kapitol a zůstal zachován dodatek o Statistických metodách a měření:

1. Předmět psychologie – Předmět studia psychologie, Historické základy psychologie, Moderní psychologické přístupy, Jak se provádí psychologický výzkum
2. Biologické základy psychologie – Studium biologických základů psychologie, Neurony, základní stavební kameny nervové soustavy, Uspořádání mozku, Autonomní nervová soustava, Endokrinní soustava, Evoluce, geny a chování
3. Psychický vývoj – Dědičnost a prostředí, Schopnosti novorozence, Kognitivní vývoj v dětství, Osobnostní a sociální vývoj, Vývoj v adolescenci
4. Senzorické procesy – Charakteristika smyslových orgánů, Zrak, Sluch, Ostatní smysly
5. Vnímání – K čemu slouží vnímání?, Pozornost, Lokalizace, Rozpoznávání, Abstrakce, Percepční konstanty, Dělna práce v mozku, Vývoj vnímání
6. Vědomí - Aspekty vědomí, Spánek a sny, Meditace, Hypnóza, Psychoaktivní látky, Fenomény psi
7. Učení a podmiňování – Přístupy k učení, Klasické podmiňování, Instrumentální podmiňování, Učení a poznávání, Učení a mozek, Učení a motivace
8. Paměť – Tři důležité rozdíly, Senzorická paměť, Pracovní paměť, Dlouhodobá paměť, Implicitní paměť, Konstruktivní paměť, Zlepšování paměti
9. Myšlení a jazyk – Jazyk a komunikace, Vývoj jazyka, Pojmy a kategorizace: základní stavební kameny myšlení, Usuzování, Imaginativní myšlení, Myšlení v praxi: řešení problémů
10. Motivace – Pudy a homeostáza, Incentivní motivace a odměna, Hlad, příjem potravy a jeho poruchy, Gender a sexualita
11. Emoce – Složky emocí, Kognitivní hodnocení a emoce, Subjektivní prožitky a emoce, Tendence myslet a jednat v souvislosti s emocemi, Tělesné změny a emoce, Výraz obličeje a emoce, Reakce na emoci: emoční regulace, Emoce, gender a kultura, Agrese
12. Inteligence – Posuzování intelektových schopností, Soudobé teorie inteligence, Dědičnost a inteligence, Emoční inteligence, Mentální retardace
13. Osobnost – Diagnostika osobnosti, Psychoanalytický přístup, Behaviorální přístup, Kognitivní přístup, Humanistický přístup, Evoluční přístup, Dědičné aspekty osobnosti
14. Stres, zdraví a zvládání – Typické znaky stresových událostí, Psychické reakce na stres, Fyziologické reakce na stres, Psychologické faktory stresových reakcí, Dovednosti zvládání stresu, Zvládání stresu
15. Psychopatologie – Definice abnormality, Úzkostné poruchy, Poruchy nálady, Schizofrenie, Poruchy osobnosti, Pervazivní vývojové poruchy
16. Terapie mentálních poruch – Historický vývoj, Techniky psychoterapie, Biologická terapie, Péče o duševní zdraví
17. Sociální vliv – Přítomnost druhých, Vyhovění a poslušnost, Internalizace, Skupinová interakce
18. Sociální kognice – Utváření dojmu, Postoje, Interpersonální přitažlivost

V závěru knihy je uveden slovník pojmů zahrnující odborné výrazy, které se objevují v textu. Je dobře, že byly u českých výrazů v závorkách ponechány anglické výrazy, protože se tak slovník může stát zdrojem správných termínů pro překladatele další psychologické literatury. Je nutné zdůraznit velice dobře odvedenou překladatelskou a redakční práci. Celková úroveň jazyka je velmi dobrá, terminologie je přesná. Nakladatelství patří díky za to, že umožnila redaktorovi O. Fafejtovi, aby se knize věnoval s potřebnou pozorností. Je to na výsledku velmi znát (v pozitivním smyslu).

Následuje seznam literatury s doplňujícím seznamem zdrojů, které byly vydány v češtině nebo slovenštině. Nutnou součástí tohoto typu publikace je jmenný a věcný rejstřík. Úplně poslední stránky knihy patří aktualizaci odkazů z publikace Testy k Psychologii pro nové vydání učebnice. Testy k Psychologii Atkinsonové a Hilgarda vyšly v nakladatelství Portál v roce 2011. Můžou studentům sloužit jako cvičebnice a učitelům jako zdroj inspirace při tvorbě testů.

Knihy je výborně zpracovaná i po grafické stránce a obsahuje velké množství obrázků, z nichž obzvláště cenné jsou záznamy z experimentů nebo klasikové psychologie zachycené při práci. Najdeme tu snad vše od Skinnerova boxu až po děti vystavené Piagetovým zkouškám. Možná by si učebnice takového rozsahu zasloužila i spolupráci s výtvarníkem, který by jednotlivé kapitoly opatřil originálními ilustracemi. Obrázky stažené patrně z některé fotobanky působí trochu sterilně. Nakonec je třeba zmínit, že kniha je příkladem dobré knihařské práce, což je při její tloušťce důležité. Také je esteticky opatřena kapitálkem a třemi záložkami, takže si snadno poznačíte důležité místo, aniž byste riskovali vypadnutí záložky při manipulaci.

Nezbývá, než doporučit učebnici jako základní a velmi stabilní kámen každé psychologické knihovny. Jde o investici, která se vyplatí.

Simona Hoskovcová

PhDr. Simona Horáková Hoskovcová, PhD. je odbornou asistentkou na katedře psychologie FF UK v Praze. Věnuje se psychické odolnosti dítěte. Vedle práce na akademické půdě se věnuje vzdělávání učitelů a učitelek, poradenství a překladům diagnostických metod.

Kontakt: simona.hoskovcova@ff.cuni.cz

Hoskovcová, S. (2012). Učebnice psychologie s velkým U: *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. *E-psychologie* [online], 6 (4),54-56 [cit. vložte datum citování]. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/hoskovcova-rec3.pdf>>. ISSN 1802-8853.